

Thiney

P O L S K I E P I S M O E N T O M O L O G I C Z N E

BULLETIN ENTOMOLOGIQUE DE LA POLOGNE

T. XX

1950

Śp. Docent Dr Jan Kinel

Portret i autograf

napisał

JAN NOSKIEWICZ

Życiorys i działalność naukowa

Dnia 30 grudnia 1950 r. umarł w Wrocławiu docent Uniwersytetu Wrocławskiego Dr Jan Kinel, wiceprezes Polskiego Związku Entomologicznego, redaktor Polskiego Pisma Entomologicznego, kustosz Muzeum Zoologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Ubytek Jego oznacza dla entomologii polskiej stratę bardzo dotkliwą; był zamiłowanym entomologiem i doskonałym organizatorem na terenie Polskiego Związku Entomologicznego.

Urodził się dnia 30 marca 1886 roku w Rzeszowie. Studia uniwersyteckie odbył w latach 1905 do 1910 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu we Lwowie, gdzie profesorami Jego byli m. i. prof. Benedykt Dybowski i prof. Józef Nusbaum Hilarowicz. Dostał się szybko do zakładu kierowanego przez prof. Nusbaum a i tam już w latach 1909 i 1910 wykonał pierwszą pracę naukową, którą ogłosił drukiem w Anatomischer Anzeiger w Jenie, w 1910 r., a następnie w 1911 r. w Książce Jubileuszowej ku czci prof. Nusbaum a. W roku 1910 odbył miesięczny kurs fauny morskiej w Stacji Zoologicznej w Trieście.

Po ukończeniu studiów i zdaniu egzaminu nauczycielskiego poświęcił kilka lat zajęciom dydaktycznym. Uczył

przyrody w latach 1911 do 1914 w II państwowym gimnazjum w Tarnopolu, następnie w latach 1915—1920 w IX państwowym gimnazjum we Lwowie. Uczniem Jego w gimnazjum w Tarnopolu był Roman Kuntze.

W roku 1915 nawiązał kontakty z pracownikami Muzeum Przyrodniczego (ówczesnego Muzeum im. Dzieduszyckich) we Lwowie, w szczególności z Marianem Łomnickim, kustoszem Muzeum. Panująca tam wtedy atmosfera kultu dla studiów nad przyrodą kraju, idąca w parze z wydatną na tym odcinku działalnością badawczą tego ośrodka, znalazła żywy oddźwięk u Jana Kincla, kierując Jego zamiłowania naukowe w dziedzinę systematyki zoologicznej i faunistyki. Zainteresował się głównie entomologią, w szczególności zaś systematyką i faunistyką wodnych chrząszczy Polski. Prace te związały Go na długie lata z Muzeum.

Tymczasem pracuje dalej w szkolnictwie średnim, aż do końca 1920 r., tj. do momentu uzyskania etatu starszego asystenta w Zakładzie Zoologii Ogólnej Uniwersytetu we Lwowie. Pozostaje na tej pozycji do jesieni 1922 roku, kiedy to przenosi się już na stałe do pracy w Muzeum Przyrodniczym. Pełni tam po kolei czynności pracownika naukowego, sekretarza, kustosa i, od roku 1936, dyrektora; także w latach wojennych utrzymuje się na tej placówce. W roku 1946, w związku z odzyskaniem przez Polskę Ziemi Zachodnich, przenosi się do Wrocławia, celem objęcia obowiązków kustosa Muzeum Zoologicznego.

Tytuły naukowe zdobywał stosunkowo późno: Dyplom doktora filozofii uzyskał w roku 1923 we Lwowie, na podstawie pracy „Kilka słów o flisakowatych Polski“; Veniam legendi“ w zakresie Zoologii systematycznej i Zoogeografii otrzymuje w roku 1947, na Uniwersytecie we Wrocławiu. Długi stosunkowo przedział czasu między uzyskaniem stopnia doktora filozofii a habilitowaniem się, tłumaczy się częściowo słabym stanem Jego zdrowia, częściowo intensywnością pracy poświęconej sprawom Polskiego Związku Entomologicznego, częściowo różnymi innymi przeszkodami, niezależnymi od Niego. Od roku 1938 był członkiem Warszawskiego Towarzystwa Naukowego.

Udział Jego w pracach Zarządu Polskiego Związku Entomologicznego datuje się od roku 1922, można nawet bez wszelkiej przesady stwierdzić, że samo zawiązanie się Związku było w znacznej mierze Jego zasługą. Na przełomie lat 1921 i 1922 brał udział w debatach, jakie toczyły się w Zarządzie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika w związku z planami przeistoczenia istniejącej wtedy w łonie towarzystwa Sekcji Entomologicznej w samodzielne stowarzyszenie, jesienią zaś 1922 roku, celem osobistego porozumienia się z entomologami innych ośrodków w Polsce, odbył podróż do Warszawy, Skierniewic i Krakowa, której najważniejszym sukcesem było pozyskanie zgody Prof. Zygmunta Mokrzeckiego na objęcie godności pierwszego prezesa Związku Entomologicznego. Dzięki tym zabiegom doszło do skutku w grudniu 1922 roku organizacyjne Zebranie Związku Entomologicznego, na którym wybrano prof. Zygmunta Mokrzeckiego prezesem, Janowi Kinelowi zaś powierzono czynności sekretarza i redaktora.

Czynności redaktorskie prowadził gorliwie, z prawdziwym zapałem. Poświęcał im lwią część czasu, starając się niestrudzenie o to, by formę i treść Pisma Entomologicznego utrzymywać na możliwie wysokim poziomie. Dbał bardzo o dobór artykułów i o zyskiwanie dla Pisma współpracy specjalistów z pośród wszystkich uprawianych w Polsce gałęzi entomologii; prowadził więc nieustanną, ożywioną korespondencję. Uważał za swój obowiązek czytanie korekty każdej drukującej się w Pismie pracy, a czynił to zawsze ogromnie uważnie, z precyzyjną starannością, mimo wielkiej rutyny jaką osiągnął z biegiem czasu. Młodym, nie dość doświadczonym autorom, przerabiał niejednokrotnie gruntownie całe artykuły. Dzięki temu głębokiemu poczuciu odpowiedzialności za losy wydawnictwa powierzonego Jego pieczy, Polskie Pismo Entomologiczne stało się rychło organem cenionym w kołach przyrodniczych w kraju i za granicą. Wyrazem wzrastającej popularności Pisma było szybkie wzmaganie się ruchu wymiennego, coraz to silniejsza struga wydawnictw wymiennych, wpływających do biblioteki. Przykładał zawsze dużo uwagi do regularnego wychodzenia Pisma; do roku 1939 wy-

dał w kwartalnych, półrocznych lub rocznych odstępach 17 tomów Pisma, tj. roczniki 1922 do 1938. Materiały przygotowane do tomu za rok 1939 nie zostały już wykorzystane. Po kilkuletniej przerwie, spowodowanej wojną, wznowia czynności redaktorskie na terenie Wrocławia. Wydał tu dwa tomy Pisma, tj. tom 18 i 19, prac przygotowanych nad wydaniem tomu dwudziestego (za rok 1950) nie zdołał doprowadzić do końca.

Pracę naukową rozpoczął w trakcie studiów uniwersyteckich w zakładzie Zoologii Uniwersytetu we Lwowie badaniami nad zdolnością ptaków do regenerowania tkanki kostnej. Jako materiałem doświadczalnym posługiwał się gołębiami. Wyniki tych doświadczeń, przeprowadzonych w latach 1909 i 1910, wykazały istnienie u ptaków zdolności do regenerowania kości; regenerowanie odbywa się z okostnej, w ten sposób, że u brzegów rany układają się osteoblasty, które najpierw wytwarzają tkankę włóknistą, a w dalszych fazach procesu regeneracji zmieniają się w ciałka kostne.

Cała późniejsza Jego produkcja naukowa należy już prawie wyłącznie do dziedziny entomologii, gdyż nawet w pracach z zakresu muzeologii przyrodniczej, jakich napisał kilka, porusza głównie tematy entomologiczne. Zdecydowawszy się, około 1915 roku, na kierunek badań faunistyczno-entomologicznych, uznaje za korzystne specjalizowanie się w ciaśniejszym kręgu zagadnień, a jako gałąź specjalizacji wybiera koleopterologię w zacieśnieniu do fauny Polski. Skupia od-tąd uwagę głównie na zagadnieniach związanych z systematyką i morfologią chrząszczy polskich, zachowuje jednak szeroką stosunkowo podstawę badawczą, gdyż zagadnienia morfologiczne i systematyczne rozpatruje zwykle w związku z zagadnieniami z dziedziny zoogeografii, faunistyki, ekologii i biologii.

Wśród prac Jego ściśle entomologicznych można wyróżnić grupę prac poświęconych faunie wodnych chrząszczy Polski, i kilka prac tematycznie izolowanych.

Opracowanie fauny wodnych chrząszczy Polski rozpoczyna studiami nad rodziną Haliplidae; poświęca im cał-

kowicie cztery rozprawy (5, 6, 7, 15) i trzy (10, 24, 30) częściowo; niektóre z nich należą do najdoskonalszych Jego publikacji. Uzyskane wyniki pozwalają zaliczyć Go wraz z Balfour-Browne i A. Zimmermannem do trójki autorów, którzy pierwsi pokazali jak należy pojmować gatunki flisakowatych; gatunki tej rodziny bowiem aż do tej pory były błędnie pojmowane nawet przez badaczy tej miary, jak Ganglbauer i Reitter. Każdy ze wspomnianej trójki autorów, niezależnie jeden od drugiego, posługując się analogiczną metodą, polegającą m. i. na badaniu paramerów organu kopulacyjnego, dochodzi do tych samych prawie wyników w pojmowaniu gatunków flisakowatych, każdemu więc z nich w równej mierze przypada zasługa ufundowania podstaw nowoczesnego systemu tej rodziny, systemu który dalej rozbudował F. Guignot. Zasługuje na podkreślenie spostrzegawczość jaką wykazał Kinel w tych pracach, odkrywając szczegóły nie dostrzegane przez wymienionych powyżej autorów angielskich i niemieckich; zauważył on m. i. i opisał nieznaną dotychczas strukturę pokryw u samicy *Haliphus flavicollis* Sturm, polegającą na ich mikroskopowej punktacji, opisał ponadto jeden nowy podrodzaj.

Dalsze wyniki badań nad fauną wodnych chrząszczy Polski zbiera głównie w pracach wydawanych pod tytułem Hydradephaga Polski (22, 24, 28, 30). Poddaje w nich rewizji, na zasadzie tych samych metod badania, jakie stosował nad flisakowatymi, rodzaje *Coelambus*, *Deronectes*, *Hydropodrus*, daje krytyczne zestawienia polskich gatunków tych rodzajów, omawia ich ekologię i rozmieszczenie geograficzne. W pracy o rodzaju *Deronectes* (28) opisuje nowy podgatunek, *Deronectes airumilus* ssp. *rybińskii*; gatunek znany był przedtem tylko z zachodnich i środkowych części Azji pozatropikalnej. Opisywał również lokalne fauny wodnych chrząszczy, szczególnie z obszarów o wybitnie swoistej fizjognomii faunistycznej; odnośne prace są wynikiem ekskursji na Pomorze (10), Czarnohorę (26) i tereny podkarpackich solanek (16).

Pełny obraz fauny wodnych chrząszczy Polski przedstawia w pracy habilitacyjnej, ogłoszonej we Wrocławiu w 1948

roku (30). Jest ona zasadniczo podsumowaniem rezultatów odnośnych poprzednich Jego studiów; przynosi jednak w stosunku do dawniejszych publikacji także szereg uzupełnień i zmian, wynikłych tak z Jego własnych jak i z obcych badań z ostatnich już lat.

Praca zawiera krytyczny spis występujących w Polsce gatunków z rodzin *Haliplidae*, *Hydrobiidae*, *Dytiscidae*, *Gyrinidae* (część II), uwagi materiałowe i taksonomiczne do spisu gatunków (cz. III) oraz uwagi faunistyczno-zoogeograficzne (cz. IV). W wyniku danych spisu, jak to sam zaznacza, przybyło 17 gatunków nie wyróżnionych ani w „Wykazie chrząszczów ziem polskich“ M. Łomnickiego ani w pracach L. Hilda, ulega natomiast skreśleniu szereg gatunków wprowadzonych przez tych autorów do rejestru fauny Polski w wyniku różnych pomyłek. Nowo opisanym jest podgatunek *Hydroporus discretus* ssp. *tatricus*.

W czwartej części pracy są omówione zjawiska faunistyczno-zoogeograficzne o ogólniejszym znaczeniu, jak przeloty gatunków halobiontnych i inne formy wędrówek chrząszczów wodnych, jak sprawa niestałych (przygodnych) elementów faunistycznych w faunie Polski lub zjawisko wzmożonej zmienności na liniach stykania się ze sobą zasięgów gatunków pokrewnych, tworzących tzw. „pary gatunków“.

Nie mniej owocne studia prowadził nad fauną lądowych chrząszczy Polski. Rezultaty tych wieloletnich badań zostały pomieszczone częściowo w „Notatkach koleopterologicznych“ (9, 12, 16), częściowo zaś w pracach wymienionych w spisie pod numerami 3, 4, 8, 11 i 19. W serii prac ogłoszonych pod skromnym tytułem „Notatki“ omawia rozmieszczenie ogólne i rozmieszczenie w Polsce czterdziestu gatunków chrząszczów lądowych, wśród nich trzynastu gatunków nowych dla fauny Polski, zestawia w formie tabeli cechy rozpoznawcze dla trzech krajowych gatunków rodzaju *Platyscelis*, podaje ważne uzupełnienia w zakresie rozmieszczenia gatunków solankowych i gatunków termofilnych w obszarze południowo-wschodnich ziem Polski. W pozostałych pięciu pracach opisuje nieznaną przedtem samicę *Crammoptera ingrlica* Baekmana (3), zestawia tabele analityczne do oznaczania kózek

(*Cerambycidae*) Polski (4), zestawia i opisuje gatunki rodzaju *Niphetodes*, wchodzące w skład fauny Polski (11), przedstawia charakterystykę morfologiczną i rozmieszczenie geograficzne gatunków kózek z grupy *Leptura inexpectata* J a n n s et S j ö b (19). Wszystkie te prace odznaczają się tym samym krytycyzmem i taką samą ścisłością w obiektywnym przedstawieniu treści, jak i prace z zakresu fauny wodnej.

Ogłosił ponadto cztery prace entomologiczne nie wiążące się tematycznie z omówionymi dwoma grupami (17, 18, 23, 25); dotyczą one stosunków zoogeograficznych Podola (17), morfologii i biologii muchówki *Epicypa testacea* E d w a r d s, żyjącej w śluzowcu *Tubifera ferruginosa* (18) oraz biologii pajęczarek *Polysphincta pallipes* H o l m g r. i *P. percantoria* G r a v., pasożytujących na pająkach (2). Ten sam temat omówił popularnie w artykule „Z życia pajęczarek“ (25).

Trzy publikacje poświęca tematom z dziedziny muzeologii przyrodniczej. W pracy „W sprawie typów“ porusza ważne dla zoologii systematycznej zagadnienie typów; opierając się na prawidłach logicznych wysuwa postulat, by w diagnozach nowych gatunków uwzględniać tak opis gatunku jak i jego definicję. Opis powinien opierać się na jednym tylko okazie (holotyp), w definicji zaś należy wyróżnić cechy zmienne i charakterystyczne, wskazać gatunek pokrewny i cechy wyróżniające. W artykułach „Praca w Muzeach przyrodniczych (27) i „Prace konserwatorskie (29) wykazuje, że praca w muzeach przyrodniczych polega na syntezie zajęć badawczo-naukowych i konserwatorskich.

Charakter podręcznikowy posiada przewodnik do określania rzędów, rodzin i rodzajów, wydany przez Niego w trzech tomikach wspólnie z kilkoma innymi autorami, pod tytułami, „Owady krajowe“ (13) oraz „Chrząszcze i motyle krajowe“ (20).

Ponadto ogłosił znacznie ponad setkę recenzji prac entomologicznych polskich i obcych autorów. On jest autorem wszystkich recenzji umieszczonych w „Polskim Piśmie Entomologicznym“, podpisanych literą K.

Przedstawiony obraz jest tylko krótkim rzutem oka na działalność naukową Dra J a n a K i n e l a, natomiast nie jest próbą analizy poruszanych przez Niego tematów i osiągniętych wyników; próba taka powinna by stać się przedmiotem odrębnego, głębiej pomyślanego artykułu.

W naukowej Swej produkcji nie przejawiał Dr J a n K i n e l tej wybujałości rozmachu twórczego, jaka cechuje niektórych z autorów, pracujących w tej samej co i On dziedzinie za granicą lub w kraju. Pisał raczej nie wiele, wszystko jednak co ogłosił jest owocem głębokiego, rzetelnego przemyślenia; ważył długo każde zdanie i każde w nim słowo, zanim ujął je w formie gotowej do druku. Nie znajdujemy dlatego w Jego pracach żadnej niedbałości, żadnego przeoczenia w kwestiach merytorycznych, wszędzie natomiast, w najdrobniejszych nawet notatkach, spotykamy u Niego dowody niebywałej skrupulatności i krytycyzmu. Nie dbał również o zbytnią wykwintność formy, wyrażał się zwykle krótko, nieraz wprost lapidarnie, zawsze jednak bardzo zrozumiale. Prostota i jasność formy były zasadniczymi cechami Jego stylu pisarskiego.

Spis prac naukowych

1. Untersuchungen über die Regeneration der Knochen bei Vögeln (Vorl. Mitteilung). Anat. Anzeiger, 36, 1910, 515—521, 2 fig., tekst. Jena.
2. Badania nad regeneracją kości u ptaków. Książka Jubil. Prof. Dr. J. Nusbauma-Hilarowicza, 1911, 225—234, Lwów.
3. Das Weibchen von *Grammoptera ingrlica* Baekman. Bull. de l'Acad. des Sciences de Crac. Cl. d. Sc. Math. et Nat. S. B. 1917, 131—133, 1 fig. tekst. Kraków.
4. Kózki Polski (Cerambycidae Poloniae) Rozprawy i Wiad. z Muz. im. Dzieduszyckich, 1918, 1 tabl. Lwów.
5. Kilka słów o Flisakowatych (Halipilidae Col.) ziem polskich, Archiwum Tow. Nauk. we Lwowie. Dz. III. T. II, Zesz. 2, 1922, 1—22, 3 tabl. Lwów.
6. Über die Parameren bei Halipliden der ruficollis-Gruppe. Archiv für Naturgeschichte, 88, 1922, Abt. A. 61—67, 8 fig. tekst. Berlin.
7. Fauna owadów okolic Lwowa: Haliplidae (Col.). Pismo Entom. 1, 1922, 18—20, Lwów.
8. Zapiski entomologiczne z Kasowej Góry. Notices entomologiques de Kasowa Góra. Kosmos, 49, 1924, 128—154. Wspólnie z J. Noskiewiczem.
9. Notatki koleopterologiczne z Polski. Koleopterologische Notizen aus Polen. P. Pismo. Ent. 2, 1923, 191—196. Lwów.
10. Flisakowate i Pływakowate z wycieczki Muzeum im. Dzieduszyckich na Pomorze w r. 1922. Haliplidae und Dytiscidae gesammelt im

- J. 1922 in der pommerschen Wojewodschaft. Rozpr. i Wiad. z Muzeum im. Dzieduszyckich 9, 1924, 105—111.
11. O krajowych formach rodzaju *Niphetodes* Mill. (Col. Staph.). Über die heimischen Formen von *Niphetodes* Mill. Pol. Pismo Ent. 3, 1924, 100—102. Lwów.
  12. Notatki koleopterologiczne z Polski, II. — Koleopterologische Notizen aus Polen II. Ibid. 1928, 89—95.
  13. Owady krajowe. Przewodnik do określania rzędów, rodzin i rodzajów. Zesz. 1. (tekst I—VIII, 1—328 i tablice 77), 1927. Wydawnictwo Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Lwów. Wspólnie z A. Krasuckim i J. Noskiewiczem.
  14. W sprawie typów. — Zur Typenfrage. P. Pismo Ent. 6, 1927, 171—173.
  15. Einige Bemerkungen zur Bestimmungstabelle, 97 Heft, Haliplidae (Col. Ibid. 8, 1928, 217—220).
  16. Notatki koleopterologiczne z Polski, III. — Koleopterologische Notizen aus Polen, III. Ibid. 9, 1930, 269—272.
  17. Einige Bemerkungen über die zoogeographischen Verhältnisse von Podolien und Volhynien des polnischen Anteils. Ibid. 9, 1930, 272—288. Wspólnie z J. Noskiewiczem.
  18. Zur Kenntnis der beiden palaearktischen *Epicrypta*-Arten (Dipt). *Fun-givoridae* Ibid. 10. 1931, 69—73, 1 tabl. Wspólnie z J. Noskiewiczem.
  19. *Leptura inexpectata* Janss. & Sjob. na ziemiach polskich oraz pozycja systematyczna tej formy. — *Leptura inexpectata* Janss. & Sjob. in Polen, nebst taxonomischen Bemerkungen. Ibid. 10, 1931, 189—196.
  20. Chrząszcze i motyle krajowe. Zesz. I, I—VIII, 1—230, Zeszyt 2, tablice 65 (2 kolorowe), Komitet Wydawniczy Podręczników Akademickich przy Min. W. R. i O. P. 1931, Warszawa. Wspólnie z R. Kuntzem.
  21. Działalność naukowa ś. p. Prof. Jarosława Łomnickiego na polu entomologii. P. P. Ent. 11, 1932, 1—16.
  22. *Hydradephaga* Polski. — *Hydradephaga* von Polen. I *Coelambus* Thomson, 58, 1933, 198—208. Ser. A. Lwów.
  23. Próba hodowli pajęczarek (Hym. Ichneum.) — Versuch der Polysphineta Gravenhorst-Zucht. Pol. Pismo Ent. 1933, 268—274.
  24. *Hydradephaga* Polski II. — *Hydradephaga* von Polen II. Sprawozdanie Komisji Fizjograf. P. A. Ü. 68, 67—71, 1 fig., tekst.
  25. Z życia pajęczarek. Przyroda i Technika. 13. Lwów, 1934.
  26. Chrząszcze wodne (Coleoptera aquatilia). Praca zbiorowa pod redakcją Fudakowskiego pt. Przyczynek do znajomości fauny Czarnohory. Rozprawy i Sprawozd. Instytutu Bad. Lasów Państw. w Warszawie, nr 8, 1935.
  27. Praca w Muzeach Przyrodniczych. Czasopismo Przyrodnicze, 6. 149—156, 2 fig. tekst. Łódź 1935.
  28. *Hydradephaga* Polski. *Hydradephaga* von Polen III. *Deronectes* Sharp-Zimmerman. P. P. Ent. 13, 1934, 198—214, 1 tabl.
  29. Prace konserwatorskie, wykonane w dziale entomologicznym Muzeum Przyrodniczym im. Dzieduszyckich w latach 1936 i 1937. — Konservatorisches aus dem Museum im. Dzieduszyckich in Lwów. P. P. Ent. 16/17. Lwów 1937/38.
  30. *Hydradephaga* Polski i sąsiednich krain. Les *Hydradephaga* de Pologne e. pays limitrophes. Ibid. 18. 337—405. Wrocław, 1949.